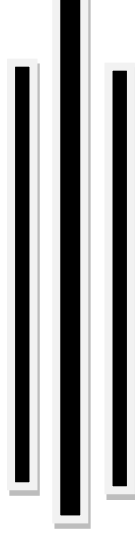

स्थानीय तहमा स्वास्थ्य संस्था दर्ता, अनुमति तथा नविकरण सम्बन्धी निर्देशिका,
२०८२

दार्मा गाउँपालिका, सल्यान
कर्णाली प्रदेश
नेपाल

दार्मा गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड -९

सङ्ख्या : ६

मिति : २०८२/१२/०४

भाग -१

दार्मा गाउँपालिका

गाउँसभाबाट स्वीकृत मिति : २०८२/११/२८

प्रमाणिकरण मिति : २०८२/१२/०४

स्थानीय तहमा स्वास्थ्य संस्था दर्ता, अनुमति तथा नविकरण सम्बन्धी निर्देशिका,
२०८२

प्रस्तावना : नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ र मन्त्रिपरिषद बाट स्वीकृत कार्यविस्तृती करणमा उल्लेखित स्थानीय तहले आम नागरिकलाई सर्वसुलभ र गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नुपर्ने जिम्मेवारी वहन गर्ने प्रयोजनका लागि सरकारी, निजी, सामुदायिक, गैरसरकारी वा सहकारी स्तरमा

स्थापना हुने स्वास्थ्य सेवाको विस्तार, स्तरवृद्धि तथा स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन अनुमति प्रदान गर्ने प्रक्रियालाई सरल, सहज, व्यवस्थित तथा प्रभावकारी बनाई यस दार्मा गाउँपालिका क्षेत्रभित्र स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न वाञ्छनीय भएकाले, यस दार्मा गाउँपालिकाको प्रशासकीय कार्यविधि (नियमित गर्ने) ऐन, २०७७ को दफा ४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायको निर्देशिका बनाएको छ ।

परिच्छेद १ प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम प्रारम्भ:

(१) यस दस्तावेजको नाम “स्थानीय तहमा स्वास्थ्य संस्था दर्ता, अनुमति तथा नविकरण सम्बन्धी निर्देशिका, २०८२” रहेको छ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा :-

(क) “अनुगमन समिति” भन्नाले दार्मा गाउँपालिकाले गठन गर्ने अनुसूची-१ बमोजिमको समिति सम्झनु पर्दछ ।

(ख) “अनुमति प्रदान गर्ने निकाय” भन्नाले दफा ३ मा उल्लिखित अनुमति प्रदान गर्ने निकाय सम्झनु पर्दछ ।

(ग) “मन्त्रालय” भन्नाले नेपाल सरकार, स्वास्थ्य मन्त्रालय सम्झनु पर्दछ ।

(घ) “प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचना” भन्नाले प्रदेशमा रहने स्वास्थ्य क्षेत्र हेर्ने मन्त्रालय वा विभाग सम्झनु पर्दछ ।

(ङ) “अस्पताल” भन्नाले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले प्रचलित कानून बमोजिम संस्थापित सरकारी अस्पताल, निजी अस्पताल, नर्सिङ होम, सामुदायिक अस्पताल, गैरसरकारी अस्पताल वा सहकारी अस्पताल सम्झनु पर्दछ ।

(च) “आयुर्वेद अस्पताल” भन्नाले आयुर्वेद चिकित्सा पद्धतिमा आधारित भई स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न स्थापना भएका स्वास्थ्य संस्था सम्झनु पर्दछ र सो शब्दले आयुर्वेद चिकित्सा पद्धतिबाट उपचार गर्ने गरी सञ्चालन गरिएका नर्सिङ होम, पोलिक्लिनिक, पञ्चकर्म अस्पताल समेतलाई जनाउँछ ।

(छ) “गैरसरकारी अस्पताल” भन्नाले मुनाफा रहित उद्देश्यले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने प्रयोजनका लागि प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त अस्पताल सम्झनु पर्दछ ।

(ज) “डाइग्नोस्टिक सेन्टर” भन्नाले निदानात्मक सेवाहरू जस्तै: प्रयोगशाला सेवा, रेडियो इमेजिङ जस्ता सेवाहरू प्रदान गर्न कानून बमोजिम दर्ता भई स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्ने संस्थालाई सम्झनु पर्दछ ।

- (झ) “निजी अस्पताल वा नर्सिङ होम” भन्नाले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले प्रचलित कम्पनी कानून बमोजिम स्थापना भई अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त निजी अस्पताल वा नर्सिङ होम सम्झनु पर्दछ ।
- (ञ) “पोलिक्लिनिक” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई एकै संस्थाबाट कम्तीमा पाँच वटा सेवा जस्तै बहिरङ्ग सेवा, प्रयोगशाला, रेडियो इमेजिङ, फिजियोथेरापी, परिवार नियोजन, खोप सेवा आदि जस्ता बहुसेवा उपलब्ध गराउने संस्थालाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ट) “कन्सल्टेन्ट” भन्नाले सम्बन्धित विषयमा मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट स्नातकोत्तर उपाधि (डिग्री वा डिप्लोमा) प्राप्त गरेका वा तोकिए बमोजिमका विशेषज्ञ तालिम प्राप्त गरी सम्बन्धित काउन्सिलमा दर्ता भएका विशेषज्ञ चिकित्सक सम्झनु पर्दछ ।
- (ठ) “सरकारी अस्पताल” भन्नाले नेपाल सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व रहने गरी सार्वजनिक हितका लागि स्थापना भएका वा हुने स्वास्थ्य सेवा प्रदायक अस्पताल सम्झनु पर्छ ।
स्पष्टीकरण: यस खण्डका प्रयोजनका लागि “आंशिक स्वामित्व” भन्नाले नेपाल सरकारको कम्तीमा एकाउन्न प्रतिशत लगानीलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ड) “सहकारी अस्पताल” भन्नाले सहकारीको सिद्धान्त बमोजिम सदस्य समेतलाई स्वास्थ्य सेवा दिने उद्देश्यले सहकारी ऐन, २०४८ बमोजिम दर्ता भई अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त अस्पताल सम्झनु पर्दछ ।
- (ढ) “सामुदायिक अस्पताल” भन्नाले सम्बन्धित सरकारी निकायमा संस्था दर्ता भई सामुदायिक लगानी र व्यवस्थापनाम सञ्चालन हुने गरी मुनाफा रहित उद्देश्य लिई अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त अस्पताल सम्झनु पर्दछ ।
- (ण) “स्वास्थ्य क्लिनिक” भन्नाले कुनै पनि व्यक्तिलाई स्वास्थ्य सम्बन्धी जाँच गर्ने, उपचार सम्बन्धी आवश्यक परामर्श, एक स्थानबाट पाँच वटा भन्दा कम सेवा जस्तै बहिरङ्ग सेवा, प्रयोगशाला, रेडियो इमेजिङ, फिजियोथेरापी, खोप सेवा, परिवार नियोजन जस्ता सेवा उपलब्ध गराउनका लागि प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएका संस्थालाई सम्झनु पर्दछ र सो शब्दले निजी क्लिनिक, आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा सेवा समेतलाई जनाउँछ ।
- (त) “स्वास्थ्य संस्था” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त अस्पताल, पोलिक्लिनिक, स्वास्थ्य क्लिनिक, प्रयोगशाला जस्ता सेवाहरू सञ्चालन गर्ने संस्था सम्झनु पर्दछ र सो शब्दले आयुर्वेद अस्पताल समेतलाई जनाउँछ ।
- (थ) “संस्था दर्ता गर्ने निकाय” भन्नाले यस निर्देशिका बमोजिम स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन अनुमति लिनु पूर्व प्रचलित कानून बमोजिम स्वास्थ्य संस्था दर्ता गर्ने निकाय सम्झनु पर्दछ ।
- (द) “गैरसरकारी अस्पताल” भन्नाले मुनाफा रहित उद्देश्यलेय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने प्रयोजनको लागि प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमती प्राप्त अस्पताल सम्झनु पर्दछ ।

- (ध) “भवन संहिता” भन्नाले भवन ऐन, २०५५ को दफा ३ को उपदफा (२) बमोजिम नेपाल सरकारबाट स्वीकृत राष्ट्रिय भवन संहिता सम्झनु पर्दछ ।
- (न) “भवन निर्माण मापदण्ड” भन्नाले भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड, २०६४ मा उल्लेखित मापदण्ड सम्झनु पर्दछ र सो शब्दले स्वास्थ्य सम्बन्धी भवनको लागि छुट्टै मापदण्ड नभएको स्थानको हकमा अनुसूची-२ मा उल्लेखित भवन निर्माण मापदण्ड समेतलाई जनाउँछ ।

परिच्छेद २

स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन अनुमति प्रक्रिया

३. स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्रदान गर्ने निकायहरु :

- (१) देहाय बमोजिमका स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना, सेवा विस्तार वा स्तरोन्नति गर्न देहायका निकायले अनुमति दिन सक्नेछः-
- (क) स्वास्थ्य क्लिनिक, डाइग्नोस्टिक सेन्टर, पोलिक्लिनिक तथा पच्चीस शैया सम्मका जनरल अस्पतालका लागि दार्मा गाउँपालिकाको कार्यपालिकाको निर्णय अनुसार ।
- (ख) आयुर्वेद तथा अन्य वैकल्पिक चिकित्सा सङ्ग सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाहरुका हकमा दश शैया सम्मका अस्पतालका लागि दार्मा गाउँपालिकाको कार्यपालिकाको निर्णय अनुसार ।
- (ग) पच्चीस शैया देखि माथिका अस्पतालहरु र विशेषज्ञ अस्पताल दर्ता गर्नका लागि सम्बन्धित दार्मा गाउँपालिकाको सिफारिसमा प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचना वा मन्त्रालयबाट ।
- (घ) दार्मा गाउँपालिकामा स्वास्थ्य संस्था दर्ता वा स्तरोन्नति भए पछि सोको विवरण तोकिएको ढाँचामा प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचनालाई दिनु पर्नेछ ।

४. पूर्वाधार निर्माण मनसाय पत्रका लागि निवेदन दिनुपर्ने :

- (१) यस निर्देशिका बमोजिम स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना, स्वास्थ्य सेवा विस्तार वा स्तरोन्नति गरी स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न इच्छुक स्वास्थ्य संस्थाले आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गर्ने प्रयोजनका लागि अनुसूची ३ बमोजिमका ढाँचामा मनसाय पत्रका लागि निवेदन दिनुपर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायले निवेदन प्राप्त भएको पन्ध्र दिन भित्र देहायका विवरणहरु परीक्षण गर्ने प्रयोजनका लागि अनुगमन समिति खटाउन सक्नेछः-
- (क) प्रस्तावित स्वास्थ्य संस्थाको व्यावसायिक कार्ययोजना,
- (ख) प्रस्तावित स्वास्थ्य संस्था रहने स्थानको उपयुक्तता र जग्गाको पर्याप्तता,
- (ग) प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण वा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन,
- (घ) प्रस्तावित स्वास्थ्य संस्थाले सेवा पुर्याउने क्षेत्र, सो क्षेत्रका जनसंख्या/जनघनत्व,
- (ङ) प्रस्तावित स्वास्थ्य संस्थाले सेवा पुर्याउने क्षेत्रमा अन्य अस्पतालहरुको अवस्थिति र प्रस्तावित अस्पतालले पुर्याउने थप योगदान,
- (३) अनुगमन समितिले उपदफा (२) मा उल्लिखित विषयहरुको विश्लेषण गरी स्पष्ट राय सहितको प्रतिवेदन तीस दिन भित्र अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ ।

- (४) उपदफा (३) बमोजिमका प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि सो प्रतिवेदनको आधारमा पूर्वाधार निर्माणका लागि अनुमति दिन उपयुक्त हुने देखिएमा प्रतिवेदन प्राप्त भएको मितिले पन्ध्र दिन भित्र अनुमति प्रदान गर्ने निकायले बढीमा तीन वर्षसम्मको समयावधि दिई पूर्वाधार निर्माणका लागि निवेदकलाई मनसाय पत्र प्रदान गर्न सक्नेछ ।
- (५) उपदफा (४) बमोजिमको अवधिभित्र मनासिब कारण परी पूर्वाधार निर्माण गर्न नसकेका भनी समयावधि थपका लागि सम्बन्धित अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाले अनुरोध गरेमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायले त्यस्ता अस्पताललाई बढीमा दुई वर्षमा नबढ्ने गरी पूर्वाधार निर्माणका लागि समयावधि थप गर्न सक्नेछ ।

५. सञ्चालन अनुमति दिन सकिने :

- (१) दफा ४ बमोजिम पूर्वाधार निर्माण कार्य सम्पन्न भए पछि सो पूर्वाधार तयार भएको व्यहोरा सहित सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले सेवा सञ्चालन गर्ने आवश्यक कागजातहरु संलग्न गरी अनुसूची ४ बमोजिमको ढाँचामा अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ ।
तर स्वास्थ्य क्लिनिक, रेडियो इमेजिङ्ग सेवा तथा पोलिक्लिनिक स्थापना तथा सञ्चालन अनुमतिका लागि अनुसूची ५ बमोजिमका ढाँचामा निवेदन दिनुपर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायले निवेदन प्राप्त भएको मितिले सात दिन भित्र अनुगमन समिति खटाउनु पर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम खटिएको अनुगमन समितिले पन्ध्र दिन भित्र स्थलगत निरीक्षण गरी स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्रदान गर्न उपयुक्त भए नभएको राय सहितको प्रतिवेदन अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिम अनुगमन समितिको प्रतिवेदनको आधार र यस निर्देशिकामा उल्लिखित अन्य मापदण्ड पूरा गरेका स्वास्थ्य संस्थालाई अनुमति प्रदान गर्ने निकायले पाँच वर्षका लागि स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति दिन सक्नेछ ।
- (५) यस दफा बमोजिम स्वास्थ्य संस्थालाई स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति दिने वा नदिने सम्बन्धमा उपदफा (३) बमोजिम अनुगमन समितिको प्रतिवेदन प्राप्त भएको मितिले सात दिन भित्र निर्णय गरी सक्नुपर्नेछ र सोको जानकारी सम्बन्धित संस्थालाई दिनुपर्नेछ ।
- (६) यो निर्देशिका प्रारम्भ हुँदा का बखत संस्था दर्ता गर्ने निकायमा दर्ता भएको तर दफा (५) बमोजिम अनुमतिका लागि निवेदन नदिई सञ्चालन गरिरहेका स्वास्थ्य संस्थाले अनुसूची-६ मा उल्लेख भए बमोजिमको दस्तुरको अतिरिक्त पाँच गुणा बढी दस्तुर लिई एक पटकको लागि निर्देशिका बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी सञ्चालन अनुमति दिन सकिनेछ ।
- (७) यो निर्देशिका प्रारम्भ हुँदाका बखत संस्था दर्ता गर्ने निकायमा दर्ता भई अनुमतिको लागि निवेदन दिएका स्वास्थ्य संस्थाले अनुसूची-६ मा उल्लेख भए बमोजिमको दस्तुरको अतिरिक्त तीन गुणा बढी दस्तुर बुझाएमा एक पटकको लागि निर्देशिका बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी सञ्चालन अनुमति दिन सकिनेछ ।

- (८) उपदफा (२), (३) र (५) बमोजिम तोकिएको म्याद भित्र अनुमति प्रदान गर्ने निकाय वा अनुगमन समितिले कार्य सम्पन्न नगरेमा अनुमतिका लागि निवेदन दिने स्वास्थ्य संस्थाले एक तह माथिल्लो निकायमा उजुरी गर्न सक्नेछ । यसरी प्राप्त भएको उजुरी सम्बन्धमा सम्बन्धित माथिल्लो निकायले उपदफा (२), (३) र (५) मा तोकिएको म्यादमा नबढ्ने गरी शीघ्र अनुगमनको व्यवस्था मिलाई सञ्चालन अनुमतिको व्यवस्था गरिदिन सक्नेछ ।
६. **थप सेवा विस्तार गर्न वा शाखा स्थापना गर्न अनुमति लिनु पर्ने:** स्वास्थ्य संस्थाले आफूले सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति पाएका सेवाका अतिरिक्त थप सेवा विस्तार गर्न वा शाखा स्थापना गरी सेवा सञ्चालन गर्न चाहेमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट यस निर्देशिका बमोजिमका प्रक्रिया पूरा गरी अनुमति प्राप्त गर्नुपर्नेछ ।
७. **पुनः अनुमति प्राप्त गर्न निवेदन दिनुपर्ने:**
- (१) यो निर्देशिका प्रारम्भ हुँदा का बखत सञ्चालन स्वीकृति लिएका स्वास्थ्य संस्थाले यस निर्देशिका बमोजिम तोकिएको पूर्वाधार तथा मापदण्ड कार्यान्वयन प्रयोजनका लागि यो निर्देशिका प्रारम्भ भएपछि तोकिएको अवधिभित्र पूर्वाधार तयारी योजना (भवन प्रबलीकरण वा नयाँ निर्माण योजना) सहित सम्बन्धित अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष निवेदन दिनुपर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायले त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थालाई यस निर्देशिका बमोजिम तोकिएका पूर्वाधार पूरा गर्नका लागि तीन वर्ष र मापदण्ड कायम गर्नका लागि एक वर्षको समयावधि दिन सक्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम समयावधि थप भएका स्वास्थ्य संस्थाले प्रत्येक छ/छ महिनामा प्रगति प्रतिवेदन सम्बन्धित अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ ।
- (४) प्रबलीकरण हुने अस्पताल वा नयाँ निर्माण गर्न अनुमति लिई साविकको भवनबाट सेवा दिइरहेका स्वास्थ्य संस्थाले निर्माण अवधिभरका लागि भवनको कारण वा अस्पतालका औजार उपकरणले हुन सक्ने दुर्घटनाको लागि शैया क्षमता बराबरको संख्यामा प्रति व्यक्ति पचास हजार रुपैयाँ बराबरको सामूहिक दुर्घटना बीमाको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (५) यस दफा बमोजिमका प्रक्रिया पूरा गरेका स्वास्थ्य संस्थालाई दफा ५ बमोजिम स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन गर्न अनुमति प्रदान गरिनेछ ।
- (६) यस दफा बमोजिम अनुमतिका लागि निवेदन नदिने, निवेदन दिए पनि अनुमति नपाउने वा निर्धारित अवधिभित्र पूर्वाधार वा मापदण्ड कायम नगर्ने स्वास्थ्य संस्थाको अनुमति त्यस्तो अनुमति दिने निकायले रद्द गर्नेछ ।
८. **अनुमति दस्तुर बुझाउनुपर्ने :**स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना, सेवा विस्तार वा स्तरोन्नति गर्न अनुमति प्राप्त भएमा सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले अनुसूची ६ मा उल्लेख भए बमोजिमको अनुमति दस्तुर अनुमति प्रदान गर्ने निकायलाई बुझाउनुपर्नेछ ।
९. **नविकरण गर्नुपर्ने :**

- (१) यस निर्देशिका बमोजिम स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त स्वास्थ्य संस्थाले सेवा सञ्चालन अनुमतिको अवधि समाप्त हुने मिति भित्र अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष नविकरणका लागि निवेदन दिनुपर्नेछ । अनुमति प्रदान गर्ने निकायले अनुमतिको अवधि समाप्त भएको मितिले तीन महिना भित्र आवश्यक जाँचबुझ गरी नविकरण गर्नु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायले अनुसूची ६ मा उल्लेख भए बमोजिमको दस्तुर लिई तीन वर्षका लागि स्वास्थ्य संस्थालाई सेवा सञ्चालन अनुमतिको नविकरण गरिदिन सक्नेछ ।
तर यो निर्देशिका प्रारम्भ हुनु अघि स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन गर्ने अनुमति पाएका स्वास्थ्य संस्थाको हकमा त्यस्तो स्वास्थ्य संस्थाले यस निर्देशिका बमोजिम तोकिएको मापदण्ड तथा पूर्वाधार कायम नगरेसम्म तीन वर्षमा नबढाई प्रत्येक एक वर्षका लागि अनुमति नविकरण गरी दिन सकिनेछ ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिमको अवधिभित्र मनासिब कारण परी निवेदन पेश गर्न नसकेका भनी कारण खुलाई थप तीन महिना भित्र निवेदन पेश गरेमा दोब्बर नविकरण दस्तुर लिई सम्बन्धित निकायले सेवा सञ्चालन अनुमति नविकरण गरी दिन सक्नेछ ।
- (४) उपदफा (२) वा (३) बमोजिमको अवधिभित्र नविकरणका लागि निवेदन पेश नगर्ने स्वास्थ्य संस्थाको सेवा सञ्चालन अनुमतिपत्र स्वतः खारेज हुनेछ र सोको जानकारी प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचनामा समेत दिनु पर्नेछ ।
- (५) उपदफा (४) मा जुनसुकै कुरा उल्लेख गरिएका भए तापनि यो निर्देशिका प्रारम्भ हुँदा का बखतसम्म अनुमति नविकरण नगरेका स्वास्थ्य संस्थाले तोकिएको समयभित्र अनुमतिका लागि निवेदन दिएमा अनुसूची-६ मा उल्लेख भए बमोजिमको दस्तुरको अतिरिक्त पाँच गुणा बढी नविकरण दस्तुर लिई एक पटकको लागि निर्देशिका बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी त्यस्तो नविकरण अनुमति गरिदिन सकिनेछ ।

१०. गुणस्तर तथा मापदण्ड अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) स्वास्थ्य संस्थाले आफूले प्रदान गरेका सेवाहरूका यस निर्देशिकामा उल्लिखित मापदण्ड बमोजिमको गुणस्तर भए नभएको सम्बन्धमा प्रत्येक वर्ष परीक्षण (स्व-मूल्याङ्कन) गराई सोको प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिना भित्र अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष अनिवार्य रूपमा पेश गर्नुपर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको अवधिभित्र प्रतिवेदन पेश नगर्ने स्वास्थ्य संस्थालाई सो प्रतिवेदन पेश गर्न अनुमति प्रदान गर्ने निकायले निर्देशन दिन सक्नेछ ।
- (३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि अनुमति प्रदान गर्ने निकाय, प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचना तथा मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार जोखिम, भौगोलिक अवस्थिति, बिरामीको चाप, शल्यक्रियाको संख्या, वित्तीय लगानीका आधारमा नमूना छनोट गरी स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गरेका सेवाको गुणस्तर तथा यस निर्देशिकाको मापदण्ड पूरा गरे नगरेको सम्बन्धमा निरीक्षण तथा अनुगमन गर्न वा गराउन सक्नेछ ।

- (४) यस निर्देशिकामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएका भए तापनि प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचना तथा मन्त्रालयले जुनसुकै निकायबाट सेवा सञ्चालन अनुमति प्राप्त गरेका अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्था र अनुमति प्रदान गर्ने निकायको समेत अनुगमन गर्न सक्नेछ ।
- (५) उपदफा (३) वा (४) बमोजिम नियमित वा आकस्मिक अनुगमन गर्दा तोकिएका गुणस्तर वा पूर्वाधार पूरा नगरी सेवा सञ्चालन गरेको पाइएमा त्यस्ता संस्थालाई तत्काल सुधारका लागि बढीमा तीन महिनाको म्याद दिई सुधारको मौका दिन सकिनेछ ।
- (६) यस दफा बमोजिम निरीक्षण तथा अनुगमनका क्रममा दिएको निर्देशन पालना नगर्ने, यस निर्देशिका बमोजिमका गुणस्तर तथा पूर्वाधार मापदण्ड पूरा नगर्ने वा गुणस्तर परीक्षणको वार्षिक प्रतिवेदन पेश नगर्ने स्वास्थ्य संस्थालाई सम्बन्धित अनुमति प्रदान गर्ने निकायले त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गरी आएको सेवा पूर्ण वा आंशिक रूपमा तत्काल बन्द गर्न आदेश दिन सक्नेछ ।
- (७) उपदफा (६) बमोजिम स्वास्थ्य संस्थालाई कारबाही गर्नु पूर्व सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थालाई मनासिब माफिकको सफाइ पेश गर्न मौका दिनुपर्नेछ ।
- (८) यस निर्देशिकामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएका भए तापनि अन्य प्रचलित कानून बमोजिम गरिने अनुगमनलाई यो व्यवस्थाले सीमित गर्ने छैन ।
- (९) स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन सम्बन्धी अनुमति लिने प्रक्रिया प्रारम्भ नगरेका स्वास्थ्य संस्थामा कुनै पनि चिकित्सक, नर्स वा स्वास्थ्यकर्मीले क्लिनिकल प्राक्टिस गर्न पाउने छैन । कुनै चिकित्सक, नर्स वा स्वास्थ्यकर्मीले त्यस्तो संस्थामा क्लिनिकल प्राक्टिस गरेमा निजलाई कारबाहीको लागि सम्बन्धित परिषदमा लेखी पठाइनेछ ।

११. निवेदन दिन सक्ने :

- (१) दफा १० को उपदफा (७) बमोजिम दिएका आदेश वा अनुगमन समितिले यस निर्देशिका बमोजिम पेश गरेका अनुगमन प्रतिवेदन उपर चित्त नबुझे स्वास्थ्य संस्थाले त्यस्तो प्रतिवेदन पेश भएको मितिले पन्ध्र दिन भित्र चित्त नबुझ्नुको स्पष्ट आधार र कारण सहित पुनरावलोकनका लागि प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचना समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त भएको निवेदन उपर अनुमति प्रदान गर्ने निकायको प्रतिक्रिया समेत लिई प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचनाले छानबिन गरी यथाशीघ्र निर्णय गर्नेछ र सो सम्बन्धमा प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचनाले गरेको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

१२. स्वास्थ्य संस्था गाभिई सेवा सञ्चालन गर्न सक्ने : स्वास्थ्य सेवालाई गुणस्तरीय, प्रभावकारी तथा सुविधायुक्त बनाउन सञ्चालनाम रहेका एक भन्दा बढी स्वास्थ्य संस्थाहरु एक-आपसमा गाभिई सेवा सञ्चालन गर्न चाहेमा सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थाहरुले संयुक्त रूपमा निवेदन दिन सक्नेछन् ।

१३. अनुमति खारेजी तथा कारबाही सम्बन्धी व्यवस्था :

- (१) यस निर्देशिकामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि अनुमति प्रदान गर्ने निकायले स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन सम्बन्धी अनुमति लिन वा अनुमति नविकरण गर्नको लागि एक पटकका लागि निश्चित समयावधि दिई सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गर्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको अवधिभित्र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन सम्बन्धी अनुमति नलिने स्वास्थ्य संस्थाको र दफा ९ को उपदफा (५) बमोजिमको अवधिभित्र अनुमति नविकरण नगर्ने स्वास्थ्य संस्थाको अनुमति स्वतः खारेज हुनेछ ।

परिच्छेद ३

स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन तथा गुणस्तर सम्बन्धी व्यवस्था

१४. स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन :

- (१) यस निर्देशिका बमोजिम अनुमति नलिई कसैले पनि स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्नु हुँदैन ।
- (२) कसैले यस निर्देशिका बमोजिम अनुमति नलिई स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गरेको पाइएमा सो कार्य रोकन तथा त्यस्तो स्वास्थ्य संस्था आवश्यक कानूनी कारबाहीको लागि गृह मन्त्रालय मार्फत वा सोझै सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा लेखी पठाइनेछ र त्यस्ता संस्थाका सञ्चालकलाई भविष्यमा स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन अनुमति प्रदान नगर्ने गरी अभिलेख समेत राखिनेछ ।
- (३) स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो उद्देश्य र क्षमता अनुसार अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट अनुमति लिई देहायका सेवाका समुचित व्यवस्था गरी स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न सक्नेछ:-
 - (क) आकस्मिक सेवा,
 - (ख) बहिरङ्ग सेवा,
 - (ग) अन्तरङ्ग सेवा,
 - (घ) निदानात्मक सेवा (प्रयोगशाला, रेडियो इमेजिङ आदि),
 - (ङ) शल्यक्रिया सेवा,
 - (च) सघन उपचार सेवा,
 - (छ) प्रवर्द्धनात्मक तथा प्रतिरोधात्मक सेवा,
 - (ज) विशेषज्ञ सेवा,
 - (झ) फार्मसी सेवा,
 - (ञ) रक्त सञ्चार सेवा,
 - (ट) फिजियोथेरापी सेवा,
 - (ठ) शवगृह व्यवस्था,
 - (ड) अस्पताल व्यवस्थापन,
 - (ढ) वातावरण व्यवस्थापन,
 - (ण) स्वास्थ्य संस्थाबाट निष्काशित फोहरमैला व्यवस्थापन ।

१५. गुणस्तर सुनिश्चितता सम्बन्धी मापदण्ड :

- (१) स्वास्थ्य संस्थाले दफा ३ बमोजिमका स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्दा देहायको गुणस्तरको सुनिश्चितता गर्नुका साथै देहायमा उल्लिखित मापदण्डहरूको समेत पालना गरेको हुनुपर्नेछः-
- (क) बहिरङ्ग विभागमा आउने बिरामीको चापका आधारमा बिरामी दर्ता, विशेषज्ञ परामर्श, निदानात्मक सेवाहरू र औषधि कक्षमा छिटो छरितो सेवा दिने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (ख) स्वास्थ्य संस्थामा नेपाल सरकारले निर्धारण गरेका मापदण्ड बमोजिम संक्रमण नियन्त्रण (Infection Prevention) को व्यवस्था हुनुपर्नेछ र सोको नियमित र प्रभावकारी अनुगमन गर्नुपर्नेछ ।
- (ग) स्वास्थ्य संस्थाले विभिन्न इकाईबाट प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवाहरू स्तरीय रूपमा सञ्चालन गर्न कार्यसञ्चालन निर्देशिका (Standard Operating Procedure Manual) तयार गरी लागू गर्नुपर्नेछ ।
- (घ) स्वास्थ्य संस्थाले बहिरङ्ग सेवा प्रदान गर्ने चिकित्सकहरू उपलब्ध हुने समय तालिका (दिन र बार खुल्ने गरी) सबैले देख्ने ठाउँमा राखिएको हुनुपर्नेछ ।
- (ङ) स्वास्थ्य संस्थाले उपलब्ध गराउने भनिएको विशेषज्ञ सेवा सम्बन्धित विशेषज्ञ चिकित्सकबाट प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (च) बिरामीले आफूले सेवा लिन चाहेका चिकित्सकबाट सेवा लिन पाउने व्यवस्था सुनिश्चित गर्नुपर्नेछ ।
- (छ) बिरामी वा बिरामीको रेखदेख गर्ने व्यक्तिलाई रोग र उपचार पद्धतिबारे स्पष्ट जानकारी दिने व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
- (ज) अस्पताल परिसर तथा सेवा दिने कक्षहरू नियमित रूपमा सफा सुगन्ध राखिएको हुनुपर्नेछ ।
- (झ) सबैले देख्ने स्थानामा उजुरी पेटिका राखिएको हुनुपर्नेछ ।
- (ञ) जनगुनासो व्यवस्थापनका लागि गुनासो सुन्ने अधिकारी तोकिएको जनगुनासो तथा पर्न आएका उजुरी समाधान गर्ने व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ । साथै समाधान हुन नसक्ने भएमा सोको कारण सम्बन्धित व्यक्तिलाई जानकारी गराउनुपर्नेछ ।
- (ट) बिरामीले संस्थाबाट सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने शुल्क, प्रक्रिया तथा अवधि समेत खुलाएको बिरामी वडापत्र (Patient Charter) अस्पतालमा नेपाल सरकारले अनुसूची ७ ढाँचामा तयार गरी सबैले देखिने गरी राख्नुपर्नेछ र सोही अनुरूप सेवाको सुनिश्चितता गर्नुपर्नेछ ।
- (ठ) अस्पतालमा आउने बिरामीलाई आवश्यक पर्ने जानकारी गराउन सोधपुछ वा सहायता कक्षको व्यवस्था गरी सेवाग्राहीलाई आवश्यक जानकारी दिने व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ ।
- (ड) सेवाप्रदायक चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीहरूको सुरक्षाका लागि विभिन्न सरुवा रोग विरुद्धका खोप तथा व्यक्तिगत सुरक्षा व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ ।
- (ढ) हरेक स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत कर्मचारीहरूको सेवा शर्त सम्बन्धी विनियम बनाएको हुनुपर्नेछ ।
- (ण) स्वास्थ्य संस्थाले नेपाल सरकारबाट सञ्चालित सेवा वा कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा नेपाल सरकारले तोकेका प्रोटोकल/मापदण्ड/निर्देशिका अनिवार्य रूपमा पालना गरेको हुनुपर्नेछ ।

- (त) अस्पतालले चौबीसै घण्टा चिकित्सक तथा दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट आकस्मिक सेवा दिएको हुनुपर्नेछ ।
- (थ) अस्पतालमा रहेका आकस्मिक शैया क्षमताको आधारमा चिकित्सक तथा अन्य स्वास्थ्यकर्मीको व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ र सोको विवरण अनुसूची ८ बमोजिमको ढाँचामा सबैले देख्ने ठाउँमा राख्नुपर्नेछ ।
- (द) आकस्मिक विभागबाट बिरामी भर्ना गर्ने, रिफर गर्ने, बिरामीको रेफरल प्रक्रिया र बिरामी सार्ने पद्धति स्पष्ट परिभाषित भएको हुनुपर्नेछ र सोको विवरण बमोजिमको ढाँचामा सबैले देख्ने ठाउँमा राख्नुपर्नेछ ।
- (ध) अस्पतालमा उपचारका लागि आउने विपन्न, असहाय, बेवारिसे बिरामीका लागि कुल शैयाको दश प्रतिशत शैया छुट्याई निःशुल्क उपचार अनिवार्य रूपमा उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।
- (न) खण्ड (ध) बमोजिम उपलब्ध गराएका उपचार सेवाका अभिलेख राखी सोको प्रतिवेदन सम्बन्धित पालिकाको कार्यालयमा नियमित रूपमा पठाउनुपर्नेछ ।
- (न)
- (प) अस्पतालहरूमा ज्येष्ठ नागरिकहरूलाई विशेष किसिमका सुविधाको व्यवस्था हुनुपर्नेछ र आवश्यक मात्रामा शैया छुट्याउनु पर्नेछ ।
- (फ) स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन गरिने भवन र अन्य पूर्वाधार भवन संहिता र सम्बन्धित क्षेत्रका भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड अनुरूप हुनुपर्नेछ ।
- (ब) अस्पतालले विपद् व्यवस्थापनको कार्ययोजना बनाएको हुनुपर्नेछ । सो कार्यका लागि सम्पर्क व्यक्ति तोक्यो सोको जानकारी सम्बन्धित पालिकाको कार्यालय, जिल्ला र समन्वय समितिमा दिनुपर्नेछ ।
- (भ) अस्पतालले सूचना अधिकारी तोकनुपर्नेछ ।

परिच्छेद ४

अस्पताल सम्बन्धी मापदण्डहरू

१६. अस्पताल सम्बन्धी मापदण्डहरू स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद ५

मानव संसाधन व्यवस्थापन

१७. **जनशक्ति विकास योजना:** अस्पतालको शैया क्षमताका आधारमा देहाय बमोजिमका न्यूनतम जनशक्तिको व्यवस्था भएको हुनुपर्नेछ:-

- (क) प्रति पच्चीस शैयाका लागि एक जना एम.डी.जी.पी. चिकित्सक हुनुपर्नेछ ।

- तर एम.डी.जी.पी. चिकित्सक नपाइने अवस्थामा पच्चीस शैयाका अस्पतालमा प्रसूति तथा स्त्री रोग विशेषज्ञ र बाल रोग विशेषज्ञ अनिवार्य हुनु पर्नेछ ।
- (ख) शल्यक्रिया प्रदान गर्ने कक्षमा प्रति शैया कम्तीमा एक जना शल्य चिकित्सक, एक जना एनेस्थेटिक्स, एक जना इन्चार्ज, एक जना शल्यक्रिया सहायक र एक जना नर्स ।
- (ग) जनरल कक्ष (General Ward) मा प्रति चार देखि छ शैयामा एक जना स्टाफ नर्सको व्यवस्था भएको ।
- (घ) इमर्जेन्सी तथा पोस्ट अपरेटिभ कक्ष (Post Operative Ward) मा प्रति दुई शैयामा एक जना नर्स ।
- (ङ) सघन उपचार कक्ष (आई.सी.यू., एन.आई.सी.यू., सी.सी.यू. आदि) मा प्रति शैयामा एक जना स्टाफ नर्सको व्यवस्था ।
- (च) प्रसूति कक्षका लेबर बेडमा प्रति बेड दुई एस.वी.ए. (Skilled Birth Attendant) तालिम प्राप्त नर्स वा मिडवाइफको व्यवस्था ।
- (छ) अस्पतालमा कम्तीमा एक जना मेडिकल रेकर्डर ।
- (ज) अस्पतालमा चौबीसै घण्टा सेवा उपलब्ध गराउने गरी फार्मासिस्ट लगायत आवश्यक संख्यामा जनशक्तिको व्यवस्था ।
- (झ) अस्पतालमा कम्तीमा दुई तिहाइ पूर्णकालीन स्वास्थ्यकर्मी ।
- (ञ) सरकारी स्वास्थ्यकर्मीहरूबाट सेवा लिनुपर्ने अवस्थामा सम्बन्धित निकायको स्वीकृति पत्र ।
- (ट) हरेक स्वास्थ्यकर्मीले सम्बन्धित व्यवसायिक काउन्सिलबाट दर्ता नम्बर लिएको ।
- (ठ) विदेशी स्वास्थ्यकर्मी वा स्वयंसेवकले मन्त्रालयको सिफारिसमा सम्बन्धित काउन्सिलबाट स्वीकृति लिएको ।

१८. **जनशक्ति सम्बन्धी विस्तृत विवरण:** जनशक्ति सम्बन्धी विस्तृत विवरण स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद ६

औजार तथा उपकरणहरू

१९. औजार तथा उपकरण सम्बन्धी विस्तृत विवरण स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद ७

सेवा सम्बन्धी व्यवस्था

२०. **विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्ने अस्पतालका पूर्वाधार तथा मापदण्डहरू:** विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्ने अस्पतालको पूर्वाधार तथा मापदण्डहरू सम्बन्धी विस्तृत विवरण स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० बमोजिम हुनेछ ।

२१. स्वास्थ्य क्लिनिक/पोली क्लिनिक सम्बन्धी मापदण्ड तथा पूर्वाधारहरू :

- (१) स्वास्थ्य क्लिनिक/पोली क्लिनिकमा स्वास्थ्य जाँच गर्ने चिकित्सक कुनै पनि मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट कम्तीमा एम.बी.बी.एस. वा सो सरहको चिकित्सा सम्बन्धी उपाधि प्राप्त गरी सम्बन्धित काउन्सिलमा दर्ता भएको हुनुपर्नेछ ।
- (२) परामर्श सेवा दिने व्यक्ति स्वास्थ्य विज्ञानाम प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण गरी परामर्श सेवा तालिम प्राप्त हुनुपर्नेछ ।
- (३) पोली क्लिनिकमा रेडियोलोजी इमेजिङ सेवा, प्रयोगशाला तथा औषधि उपचार सेवा सञ्चालन गर्नुपरेमा छुट्टाछुट्टै सेवा सम्बन्धी निर्धारित पूर्वाधार पूरा गर्नुपर्नेछ ।
- (४) स्वास्थ्य क्लिनिक/पोली क्लिनिकमा स्वास्थ्य सेवा सञ्चालनका लागि देहाय बमोजिमका आवश्यक न्यूनतम भौतिक सुविधाहरू हुनुपर्नेछः-
 - (क) बिरामीको जाँच गर्न कन्सल्टिङ वा ओपीडी Ventilated वा AC कोठा-१ सेवा अनुसार छुट्टाछुट्टै (कम्तीमा १४ वर्ग मिटरका) ।
 - (ख) बिरामी बस्ने ठाउँ (कुर्ने ठाउँ) -१
 - (ग) बिरामी जाँच्ने टेबल -१
 - (घ) चिकित्सकका लागि टेबल - १
 - (ङ) चिकित्सकका लागि कुर्सी - १
 - (च) बिरामी बस्ने टुल -१
 - (छ) शौचालयको व्यवस्था (अपाङ्गमैत्री सहित) -२
 - (ज) टेलिफोन, इन्टरनेट र इमेल
 - (झ) स्वास्थ्य शिक्षा सम्बन्धी सूचनामूलक पोस्टर तथा अन्य सामग्री
 - (ञ) स्वच्छ पानीको आपूर्ति
 - (ट) निरन्तर विद्युत आपूर्ति
- (५) सेवा र विषय अनुसारका आवश्यक औजार तथा उपकरणहरूको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (६) बिरामीको सम्पूर्ण विवरण राख्नका लागि कम्प्युटर वा रजिस्टर हुनुपर्नेछ ।
- (७) क्लिनिकमा प्रयोग हुने सम्पूर्ण औजारहरूको अनिवार्य निर्मलीकरणको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (८) क्लिनिकमा काम गर्ने सम्पूर्ण कर्मचारीको योग्यताको प्रमाणपत्रको प्रमाणित प्रतिलिपि साथै प्राविधिक कर्मचारीहरूको सम्बन्धित परिषदमा दर्ता भएको प्रमाणपत्रको प्रमाणित प्रतिलिपि राख्नुपर्नेछ ।
- (९) सेवा शुल्क र आयकर प्रमाणपत्र सबैले देख्ने ठाउँमा राख्नुपर्नेछ ।
- (१०) पालिकाबाट तोकिएको एकीकृत स्वास्थ्य सूचना व्यवस्थापन प्रणालीको ढाँचा अनुसार नियमित रूपमा मासिक प्रतिवेदन पालिकाको कार्यालयमा पठाउनुपर्नेछ ।

२२. रेडियोलोजी वा डायग्नोस्टिक एण्ड इमेजिङ सेवा सञ्चालनका लागि आवश्यक पूर्वाधार तथा शर्तहरू:

(१) यस निर्देशिकाको प्रयोजनका लागि रेडियोलोजी वा डायग्नोस्टिक सेवा अन्तर्गत देहायका प्रविधिहरू समावेश गरिएका छन्:-

- एक्स-रे (X-ray)(300 mA ;Dd),
- अल्ट्रासोनोग्राफी (USG)

(२) उपदफा (१) मा उल्लेख गरिएको बाहेकका थप प्रविधिका लागि माग भएमा गाउँपालिकाको सिफारिसमा प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचनाले स्वीकृति दिनेछ ।

(३) रेडियोलोजी डायग्नोस्टिक तथा इमेजिङ सेवाबाट पर्ने विकिरणका दुष्प्रभावलाई कम गर्नका लागि उक्त सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति दिँदा वा सिफारिस गर्दा निम्न मापदण्डलाई आधार मानिनेछ:-

(क) एक्स-रेका लागि:

- (१) एउटा एक्स-रे मेसिनका लागि कम्तीमा २२५ स्क्वायर फिटको कोठा हुनुपर्ने ।
- (२) एक्स-रे गर्ने कोठाको Wall Thickness: With plaster of Paris वा १/४ Inch with 20mm lead barrier वा 2.0 mm lead Thickness भित्तामा सिसा, सिसा लेपित सिमेन्ट वा २.० एम.एम. लिड प्लेटिङ हुनुपर्ने । साथै झ्याल, ढोका तथा भित्ताबाट हुने विकिरण चुहावट हुन नसक्ने गरी आवश्यक व्यवस्था भएको हुनुपर्ने ।
- (३) एक्स-रे सेवा प्रदान गर्ने व्यक्तिका लागि एक्स-रे कोठाभित्र ०.५ एम.एम. लिड एप्रोन तथा रेडियसन प्रोटेक्टिभ मेजरको व्यवस्था हुनुपर्ने ।
- (४) रेडियोलोजीमा कार्यरत कर्मचारीहरूका लागि रेडियसन डोजिमिटर Radiation Dose Monitor उपलब्ध हुनुपर्ने र समय-समयमा रेडियसन सर्वेक्षण गर्नुपर्ने ।
- (५) Eye, Gonadal, Thyroid Gland आदिका Protection को लागि नविकरणीय सामग्रीको /Lead glass/gloves/lead apron को व्यवस्था हुनुपर्ने ।
- (६) एक्स-रे एक्सपोज गर्ने कोठा, डार्क रुम र प्रतिक्षा गर्ने कक्ष छुट्टाछुट्टै हुनुपर्ने ।
- (७) रेडियोलोजी विभागमा जनसाधारणले देख्ने ठाउँमा एक्स-रे विकिरणले स्वास्थ्यमा खराब असर पर्न सक्छ भन्ने सूचना राख्नुपर्ने । साथै सूचनामा गर्भवती महिला तथा बालबालिकालाई अनावश्यक विकिरणबाट बच्न अनुरोध गर्नुपर्ने ।

(ख) रेडियोलोजी सेवाका लागि आवश्यक जनशक्ति तथा योग्यता:

- (१) रेडियोलोजिस्ट: मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट चिकित्सा शास्त्रमा स्नातक तह उत्तीर्ण गरी रेडियोलोजी विषयमा एम.डी., डी.एम.आर.डी., एफ.आर.सी.आर. वा सो सरह कोर्स उत्तीर्ण गरेको हुनुपर्नेछ ।
- (२) रेडियोलोजी तथा इमेजिङका रिपोर्टिङ कार्य रेडियोलोजिस्टले मात्र गर्न पाउनका साथै Radiological Interventional Procedure हरु पनि यथासम्भव रेडियोलोजिस्टले गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (३) रेडियोलोजी सेवाका लागि आवश्यक जनशक्ति तथा योग्यता निम्न बमोजिम हुनुपर्नेछ:

- (क) Medical Physicist M-Medical physics विषयमा B.Sc. वा M.Sc. उत्तीर्ण गरेको।
- (ख) बायोमेडिकल इन्जिनियर: मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट बायोमेडिकल इन्जिनियरिङ विषयमा स्नातक तह उत्तीर्ण गरेको हुनुपर्नेछ ।
- (ग) सिनियर रेडियोग्राफिक टेक्नोलोजिस्ट: सम्बन्धित विषयमा स्नातक तह (M.Sc. Radiography) उत्तीर्ण गरी कम्तीमा तीन वर्ष कार्य अनुभव भएको हुनुपर्नेछ ।
- (घ) रेडियोग्राफिक अधिकृत (रेडियोग्राफिक टेक्नोलोजिस्ट): चिकित्सा शास्त्र अध्ययन संस्थाय वा नेपाल सरकारबाट मान्यता प्राप्त संस्थाबाट रेडियोग्राफिक विषयमा B.Sc. MIT, B.Sc. RT तक तह उत्तीर्ण गरी नेपाल स्वास्थ्य व्यवसायी परिषद्बाट दर्ता भएको हुनुपर्नेछ ।
मान्यता प्राप्त संस्थाबाट सम्बन्धित विषयमा स्नातक तह उत्तीर्ण गरी नेपाल स्वास्थ्य व्यवसायी परिषद्बाट दर्ता भएको हुनुपर्नेछ ।
- (ङ) रेडियोग्राफर: मान्यता प्राप्त संस्थाबाट रेडियोग्राफी विषयमा प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण गरेको हुनुपर्नेछ ।
- (ग) रेडियसन प्रोटेक्सन तथा गुणस्तर व्यवस्थापन (Radiation Protection And Measurement): रेडियसन प्रोटेक्सन व्यवस्थित गर्न तथा एक्स-रे Unit हरूको गुणस्तर मापन गर्न आवश्यक उपकरण खरिद गरी स्वास्थ्य मन्त्रालयले तोकेको निकायमा राख्नुपर्नेछ र अनुगमन तथा निरीक्षणमा प्रयोग गर्नुपर्नेछ र Dose monior गर्नुपर्नेछ । विश्व स्वास्थ्य संगठनका मापदण्ड अनुसार विकिरण सीमा नाघेमा सम्बन्धित संस्थाले उपयुक्त क्षतिपूर्तिको व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- (घ) अल्ट्रासोनोग्राफी (USG) सेवा: अल्ट्रासोनोग्राफी सेवा रेडियोलोजिस्ट बाहेक सम्बन्धित क्षेत्रमा कम्तीमा तीन महिनाको तालिम प्राप्त स्त्री तथा प्रसूति रोग विशेषज्ञले मात्र सञ्चालन गर्न पाउनेछन् । सेवा सञ्चालन गर्न आवश्यक पर्ने निम्न बमोजिमका उपकरणहरूको व्यवस्था हुनुपर्नेछ:
- (१) इमर्जेन्सी सेवामा चाहिने औषधी लगायत औजार उपकरणहरूको व्यवस्था हुनुपर्ने,
 - (२) स्ट्रेचर, ह्वील चियरको व्यवस्था हुनुपर्ने,
 - (३) शौचालयको राम्रो व्यवस्था हुनुपर्ने,
 - (४) रेकर्डिङ तथा रिपोर्टिङका लागि छुट्टै कोठाको व्यवस्था हुनुपर्ने,
 - (५) वैपल्सिक विध्युतका लागि जेनेरेटरको व्यवस्था हुनुपर्ने,
 - (६) विरामीका लागि र विरामी कुरुवा बस्नको लागि कोठा लगायत बेञ्चको व्यवस्था हुनुपर्ने,
 - (७) स्टोर, रिपोर्ट डिस्ट्रीब्युसनका लागि छुट्टै कोठाको व्यवस्था हुनुपर्ने,
- (८) Medical Equipment Repair & Maintenance गर्दा बायोमेडिकल इन्जिनियर वा रेडियोलोजिकल उपकरण सम्बन्धी विशेष तालिम प्राप्त व्यक्ती हुनुपर्ने,

(९) विकिरण क्षेत्रका काम गर्नेलाई अनिवार्य रूपमा रेडिएसन भत्ताको व्यवस्था हुनपर्ने ।
(ड) रेडियोलोजी सेवाको लागि न्यूनतम उपकरण तथा जनशक्ति पूर्वाधारहरु
उपकरणहरुको नाम:

(च) स्वास्थ्य मन्त्रालयको स्वीकृति विना Radiology सम्बन्धी मशिन नेपालमा पैठारी गर्न पाइने छैन ।

२३. प्रयोगशाला सेवा:

(१) प्रयोगशाला सेवा सञ्चालनका लागि प्रयोगशालाको स्तर, विभाजन र जनशक्ति देहाय बमोजिम हुनुपर्नेछ:-

(क) जनरल प्याथोलोजी: मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट एम.बी.बी.एस. वा सो सरह उत्तीर्ण गरी सम्बन्धित विषयमा स्नातकोत्तर तह उत्तीर्ण गरेको हुनुपर्नेछ ।

(ख) माइक्रोबायोलोजी : मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट माइक्रोबायोलोजी विषयमा स्नातकोत्तर उपाधि प्राप्त गरेको हुनुपर्नेछ ।

(ग) हेमाटोलोजी : मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट हेमाटोलोजी विषयमा स्नातकोत्तर उपाधि प्राप्त गरेको हुनुपर्नेछ ।

(घ) बायोकेमिस्ट्री : मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट बायोकेमिस्ट्री विषयमा स्नातकोत्तर उपाधि प्राप्त गरेको हुनुपर्नेछ ।

(ड) मेडिकल टेक्नोलोजिस्ट : मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट मेडिकल ल्याब टेक्नोलोजी विषयमा स्नातक उपाधि BMLT प्राप्त गरेको हुनुपर्नेछ ।

गर्न पाउने परिक्षणहरु: Histopathology, Cytopathology & Bone Marrow Study बाहेकका सबै परीक्षणहरु ।

(च) विशेषज्ञ मेडिकल टेक्नोलोजिस्ट : मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट सम्बन्धित विषयमा स्नातकोत्तर उपाधि MMLT प्राप्त गरेको हुनुपर्नेछ ।

MMLT/M.Sc. Microiology, MMLT/M.Sc. Haematology, MMLT/M.Sc. Biochemistry, MMLT/M.Sc. Cytology गरेका हरूले जुन विषयमा आफुले उपाधी प्राप्त गरेको छ सोही विषयमा मात्र प्रयोगशाला सञ्चालन गरी बिशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्न पाउनेछन्।

(छ) ल्याब टेक्निसियन: मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट सम्बन्धित विषयमा प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण गरेको हुनुपर्नेछ ।

गर्न पाउने परिक्षणहरु: २५ शैया सम्मका सरकारी अस्पताल स्तरमा प्रदान गरिने प्रयोगशाला सम्बन्धी परिक्षणहरु ।

(ज) ल्याब असिस्टेन्ट : मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट कम्तीमा एक वर्ष वा १५ महिनाको तालिम प्राप्त गरी प्रमाणपत्र हासिल गरेको हुनुपर्नेछ ।

गर्न पाउने परीक्षणहरु: २५ शैया सम्मका सरकारी अस्पताल स्तरमा प्रदान गरिने प्रयोगशाला सम्बन्धी आधारभूत परीक्षणहरु ।

नोट: माथि उल्लेखित जनशक्तिहरुको योग्यता हासिल गरेको विषयको पाठ्यक्रममा उल्लेखित सम्बन्धित परीक्षण गर्नु पाउनेछन् ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लेखित जनशक्तिले प्राप्त गरेको प्रमाणपत्रका आधारमा नेपाल सरकारले तोकेको सम्बन्धित परिषद्बाट दर्ता हुनुपर्नेछ ।

२४. प्रयोगशाला सञ्चालन सम्बन्धी न्यूनतम मापदण्ड: देहाय बमोजिम सरकारी स्तरमा सञ्चालित प्रयोगशालाका मापदण्ड निजी क्षेत्रमा सञ्चालित प्रयोगशालाका न्यूनतम मापदण्ड हुनेछन्:

(क) प्रयोगशालामा कार्यरत जनशक्ति अनुसार तोकिएका परीक्षणहरू मात्र गर्नु पाइनेछ ।

(ख) आकस्मिक सेवा प्रदान गर्ने अस्पतालमा आवश्यक आकस्मिक परीक्षणहरूको व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
आ.सी.यु सेवा प्रदान गर्ने अस्पतालहरूमा Blood gas Analyzer हुनुपर्नेछ ।

(ग) राष्ट्रिय जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला वा अन्य सम्बन्धित निकायबाट सञ्चालन हुने गुणस्तर नियन्त्रण कार्यक्रममा अनिवार्य रूपमा सहभागी हुनुपर्नेछ ।

(घ) राष्ट्रिय जनस्वास्थ्य प्रयोगशालाबाट पठाइने गुणस्तर परीक्षण निर्देशन बमोजिम अनिवार्य रूपमा परीक्षण गर्नुपर्नेछ ।

(ङ) प्रत्येक कोठामा पर्याप्त प्रकाश र भेन्टिलेसनको व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।

(च) बिजुली तथा पानीको राम्रो व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।

(छ) प्रयोगशालाको फोहर व्यवस्थापन नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड अनुसार हुनुपर्नेछ ।

(ज) प्रयोगशालामा रगत सङ्कलन कक्ष, परीक्षण कक्ष, आकस्मिक कक्ष तथा शौचालयको व्यवस्था अनिवार्य हुनुपर्नेछ ।

(झ) आवश्यक टेबल, कुर्सी तथा फर्निचरको पर्याप्त व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।

(ञ) प्रयोगशालामा विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्दा आफुले जुन उपाधी प्राप्त गरेको छ सोही अनुसार मात्र सेवा सञ्चालन गर्नु पाउनेछ ।

(ट) प्रयोगशालाको रिपोर्ट प्रमाणित गर्ने व्यक्तिको शैक्षिक योग्यता तथा परिषद् दर्ता नम्बर उल्लेख भएको स्ट्याम्प वा प्रिन्ट प्रयोग गरिएको हुनुपर्नेछ ।

परिच्छेद ८

आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा सम्बन्धी स्वास्थ्य संस्थाहरूको मापदण्ड

२५. आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा सम्बन्धी स्वास्थ्य संस्थाहरूका मापदण्ड:

(१) आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा प्रणाली अन्तर्गत निजी स्तरमा स्वास्थ्य संस्थाका स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति गर्दा देहायका मापदण्डहरूको पालना गर्नुपर्नेछ:-

(क) आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवा:

- (१) आयुर्वेद चिकित्सा प्रणाली अन्तर्गत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्दा वा चिकित्सा व्यवसाय गर्दा सम्बन्धित विषयमा मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट स्नातक वा स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरी नेपाल आयुर्वेद चिकित्सा परिषदमा दर्ता भएको हुनुपर्नेछ। नेपाल सरकारका वहालवाला कर्मचारी भएमा नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति लिनुपर्नेछ।
- (२) पञ्चकर्म सेवा केन्द्रमा सम्बन्धित विषयमा कम्तीमा बि.ए.एम.एस. वा सोसरह उपाधि प्राप्त व्यक्तिबाट वमन, विरेचन, शिरोविरेचन, आस्थापन, अनुवासन वस्ति र रक्तमोक्षण प्रयोग गर्नुपर्ने र उत्तरवस्तिका लागि सम्बन्धित विशेषज्ञबाट गर्नुपर्नेछ।
- (३) आयुर्वेद अस्पतालमा काम गर्ने कर्मचारीलाई संक्रमण सुरक्षा सम्बन्धी आवश्यक तालिम दिनुपर्नेछ।
- (४) आयुर्वेद अस्पतालले जनशक्ति, भौतिक पूर्वाधार, औजार-उपकरण र सेवाका गुणस्तरीयतामा मात्र संस्था विस्तार गर्न स्वीकृतिका लागि माग गर्न र उपयुक्त ठहर भएमा शाखा विस्तारका स्वीकृति दिन सकिनेछ।
- (५) बिरामीका उपचारका सिलसिलामा आवश्यकता अनुसार विशेषज्ञ चिकित्सक समक्ष वा उपयुक्त स्थानाम प्रेषण (रेफर) गर्नुपर्नेछ।
- (६) रोग निदानार्थ आवश्यक पर्ने ई.सि.जी., ई.इ.ई.जी., प्याथोलोजी, रेडियोलोजी तथा अन्य आवश्यक सेवाहरू सञ्चालन गर्नुपरेमा सम्बन्धित विषयका जनशक्ति र सो सम्बन्धी भौतिक पूर्वाधार, औजार-उपकरण नीति नियमको पालना गर्नुपर्नेछ।
- (७) इन्टिग्रेटेड क्लिनिक, नर्सिङ होम वा अस्पताल भनी स्वीकृतिका लागि माग भएमा कुन-कुन विषय र सेवा दिन उद्देश्य राखिएका हुन् सो स्पष्ट उल्लेख गरी सोही बमोजिमका जनशक्ति, औजार-उपकरण र भौतिक पूर्वाधार व्यवस्था गर्नुपर्नेछ।
- (८) आयुर्वेद चिकित्सा विधामा स्वास्थ्य रक्षा, रोग निवारण, औषधि द्रव्य, काष्ठौषधि, रसौषधिको प्रयोग गरिने चिकित्सा सेवा, विना औषधि दिइने सेवा र आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवामा उल्लेखित पूर्वकर्म अन्तर्गतका निराग्नि स्वेद (जल, वायु, सूर्य किरण, पार्थिव तत्वको प्रयोग), अग्नि स्वेदन, अभ्यङ्ग(Massage), सत्वावजय चिकित्सा (योगाभ्यास, ध्यान आदि) को माध्यमबाट रोगको रोकथाम वा दीर्घजीवनका लागि सञ्चालन गरिने संस्थाहरूले आयुर्वेद स्वास्थ्यकर्मी, भौतिक पूर्वाधार, आवश्यक औजार-उपकरण र तोकिएका मापदण्ड पूरा गरी जुनसुकै नाममा सञ्चालन भएतापनि आधार ग्रन्थ सहित अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट अनुमति लिएर मात्र सञ्चालन गर्न पाइनेछ।

(ख) आयुर्वेद चिकित्सा अन्तर्गत रहने सेवाहरू:

(१) चिकित्सा सेवा:

(क) रोग उपचार (आतुरविकार प्रशमन)

- (ख) युक्ति व्यपाश्रय चिकित्सा
- (ग) संशमन (औषधि चिकित्सा)
- (घ) संशोधन (वमनादि पञ्चकर्म शोधन चिकित्सा)
- (ङ) दैव व्यपाश्रय
- (च) सत्वावजय
- (छ) शस्त्र-प्रणिधान
- (ज) योगाभ्यास

(२) स्वास्थ्य प्रवर्द्धनात्मक, स्वास्थ्य रक्षा तथा प्रतिरोधात्मक स्वास्थ्य सेवा

- (क) प्रकृति विनिश्चय र परामर्श
- (ख) स्वस्थ वृत्तपालन-ऋतुचर्या, दिनचर्या, रात्रिचर्या, पथ्यापथ्य, आहार विहार
- (ग) रसायन
- (घ) वाजीकरण
- (ङ) पञ्चकर्म
- (च) योगाभ्यास

- (ग) आयुर्वेद अस्पताल तथा नर्सिङ होम सम्बन्धी पूर्वाधार सम्बन्धी विस्तृत विवरण स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० बमोजिम हुनेछ।
- (घ) आयुर्वेद पूर्वकर्म पञ्चकर्म सेवा केन्द्र सम्बन्धी मापदण्ड तथा पूर्वाधार सम्बन्धी विस्तृत विवरण स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० बमोजिम हुनेछ।
- (ङ) होमियोप्याथिक चिकित्सा सेवा स्थापना तथा सञ्चालन मापदण्ड सम्बन्धी विस्तृत विवरण स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० बमोजिम हुनेछ।
- (च) होमियोप्याथिक इमर्जेन्सी सेवासम्बन्धी विस्तृत विवरण स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० बमोजिम हुनेछ।
- (छ) निजी स्तरका होमियोप्याथिक अस्पतालका पूर्वाधार सम्बन्धी विस्तृत विवरण स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० बमोजिम हुनेछ।
- (ज) एक्यूप्रेसर सम्बन्धी विस्तृत विवरण स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० बमोजिम हुनेछ।
- (झ) एक्यूपञ्चर सेवा अस्पतालका पूर्वाधार र मापदण्डहरू सम्बन्धी विस्तृत विवरण स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० बमोजिम हुनेछ।
- (ञ) प्राकृतिक चिकित्सा अस्पतालका पूर्वाधारहरू सम्बन्धी विस्तृत विवरण स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० बमोजिम हुनेछ।

अभिलेख तथा प्रतिवेदन सम्बन्धी व्यवस्था

२६. अभिलेख तथा प्रतिवेदन:

- (१) प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गरेका सेवाहरु पालिकाको कार्यालयबाट प्राप्त एकीकृत स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली अनुसार अभिलेख राख्नुपर्नेछ। तोकिएको समयमा आफूले प्रदान गरेका सेवाको प्रतिवेदन पालिकाको कार्यालयबाट प्राप्त एकीकृत स्वास्थ्य सूचना व्यवस्थापन प्रणालीको ढाँचामा सम्बन्धित पालिकाको कार्यालयमा अनिवार्य रूपमा पेश गर्नुपर्नेछ।
- (२) यसरी तोकिए बमोजिमको अभिलेख नराख्ने र प्रतिवेदन पेश नगर्ने स्वास्थ्य संस्थालाई सम्बन्धित पालिकाले सचेत गराउनुका साथै अनुमति खारेज गर्न समेत सक्नेछ।
- (३) सूचना व्यवस्थापन गर्ने कर्मचारीलाई सम्बन्धित पालिकाको कार्यालयबाट एकीकृत स्वास्थ्य सूचना व्यवस्थापन प्रणाली सम्बन्धी तालिम लिने व्यवस्था गराउनु पर्नेछ।
- (४) स्वास्थ्य संस्थाले सेवा प्रदान गरेका बिरामीहरुको रोगको विवरण ICD-10 अनुसार कोडिङ गरी प्रतिवेदन गर्नुपर्नेछ।
- (५) स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो संस्थामा भएको जन्म तथा मृत्युको घटना विवरण प्रचलित कानून बमोजिम तोकिएको ढाँचामा स्थानीय पञ्जिकाधिकारीलाई मासिक रूपमा दिनुपर्नेछ।
- (६) स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो संस्थामा नेपाल सरकारले तोकेको Notifiable Diseases का बिरामी पत्ता लागेको वा शंका लागेको खण्डमा वा कुनै रोगको महामारीको शंका लागेमा तुरुन्तै सम्बन्धित पालिकाको कार्यालयमा सूचना गर्नु पर्नेछ।

परिच्छेद ११

सञ्चालन अनुमति नविकरण हुन नसक्ने अवस्था र खारेजी सम्बन्धी व्यवस्था

२७. सञ्चालन अनुमति नविकरण नहुने:

- (१) यस निर्देशिकामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि देहायका अवस्थामा स्वास्थ्य संस्थाका सेवा सञ्चालन अनुमतिको नविकरण गरिनेछैन:-
 - (क) नियमित वा आकस्मिक अनुगमन गर्दा तोकिएका गुणस्तर वा पूर्वाधार पूरा नगरी स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गरेको पाइएमा,
 - (ख) प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणमा उल्लिखित शर्तहरु पालना नगरेको पाइएमा,
 - (ग) अस्पतालले प्रदान गरेका सेवाको तोकिएको ढाँचामा अभिलेख नराखेमा, तोकिएको ढाँचा र समयमा नियमित प्रतिवेदन नगरेमा तथा वार्षिक प्रतिवेदन सम्बन्धित पालिकाको कार्यालयमा पेश नगरेमा,
 - (घ) स्वास्थ्य संस्थाबाट सिर्जित अस्पतालजन्य फोहरमैला (Medical Waste) को उचित व्यवस्थापन नगरेको पाइएमा,
 - (ङ) मन्त्रालय वा प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचना वा सम्बन्धित निकाय वा गाउँपालिकाको कार्यालयले दिएको निर्देशनको उल्लंघन गरेमा,

(च) भवन संहिता अनुरूप भवन निर्माण नभएको वा पुराना भवनको हकमा तोकिएको समयभित्र भूकम्पीय दृष्टिकोणले भवन प्रबलीकरण नगरेको पाइएमा।

२८. खारेजी गर्न सकिने:

- (क) यो निर्देशिका प्रारम्भ हुनु अघि अनुमति प्राप्त गरी सञ्चालनाम रहेका स्वास्थ्य संस्थाले संस्था सञ्चालन गर्न नसक्ने जनाई सञ्चालन अनुमति खारेजीका लागि निवेदन दिएमा सम्बन्धित निकायले त्यस्ता संस्थाको सञ्चालन अनुमति खारेजी गर्न सक्नेछ।
- (ख) गैरकानूनी क्रियाकलाप गरेको पाइएमा सम्बन्धित निकायले सम्बन्धित सेवा निलम्बन वा त्यस्ता संस्थाको सञ्चालन अनुमति खारेजी गर्न सक्नेछ।
- (ग) दफा २७ र २८ मा तोकिएका कार्यहरू उल्लंघन गरेमा।

परिच्छेद १२

विविध

२९. सेवा शुल्क निर्धारण समिति सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) सर्वसाधारणलाई उचित मूल्यमा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा पुऱ्याउने प्रयोजनका लागि स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरका आधारमा त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थाले लिन सक्ने सेवा शुल्क सम्बन्धी मापदण्ड निर्धारण गर्नका लागि सम्बन्धित गाउँपालिकाले एउटा सेवा शुल्क निर्धारण समिति गठन गर्नेछ र उक्त समितिको सिफारिसको आधारमा सेवा शुल्क निर्धारण हुनेछ।
- (२) उपदफा (१) का प्रयोजनका लागि सेवा शुल्क निर्धारण समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार बस्नेछ।
- (३) सेवा शुल्क निर्धारण समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

३०. मापदण्ड तथा अनुसूचीमा हेरफेर: गाउँपालिकाले यस निर्देशिकामा उल्लिखित मापदण्ड तथा अनुसूचीहरू आवश्यकता अनुसार हेरफेर तथा थपघट गर्न सक्नेछ।

३१. व्याख्या गर्ने अधिकार: यस निर्देशिकामा उल्लिखित मापदण्डका कुनै प्रावधानको कार्यान्वयनाम कुनै द्विविधा उत्पन्न भई कार्यान्वयनाम बाधा आइपरेमा गाउँपालिकाले सो मापदण्डको व्याख्या गर्नेछ।

३२. स्वतः अमान्य हुने: यस निर्देशिकामा लेखिएका कुनै कुरा प्रचलित कानूनको कुनै व्यवस्थासँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछ।

अनुसूची १

पूर्वाधार, स्थायी एवं स्तरोन्नति स्वीकृतिको प्रयोजनको लागि अनुगमन समिति सम्बन्धी व्यवस्था

(दफा २ को खण्ड (क) सँग सम्बन्धित) पालिका स्तरीय

१. मे.सु.र मेडिकल अधिकृत वा नगर प्रमुखले तोकेको व्यक्ती-	संयोजक
२. ल्याब टेक्निसियन/अधिकृत (एक) -	सदस्य
३. रेडियोग्राफर/अधिकृत (एक) -	सदस्य
४. पब्लिक हेल्थ नर्स/अधिकृत (एक) -	सदस्य

५. इन्जिनियर (सिभिल) (एक) -	सदस्य
६. पालिकाबाट मनोनित प्रशासनिक कर्मचारी वा विज्ञ (एक) -	सदस्य
७. जनस्वास्थ्य अधिकृत -	सदस्य सचिव

पुनश्च: पालिकाको कार्यालयमा सबै सदस्यहरू नभएको अवस्थामा जिल्ला स्वास्थ्य/जनस्वास्थ्य कार्यालय तथा जिल्लामा अवस्थित सरकारी अस्पतालका कर्मचारीहरूबाट सदस्य कायम गर्ने।

नोट: समितिले आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित विषयका विशेषज्ञलाई समितिका सदस्यका रूपमा थप गर्न सक्नेछ।

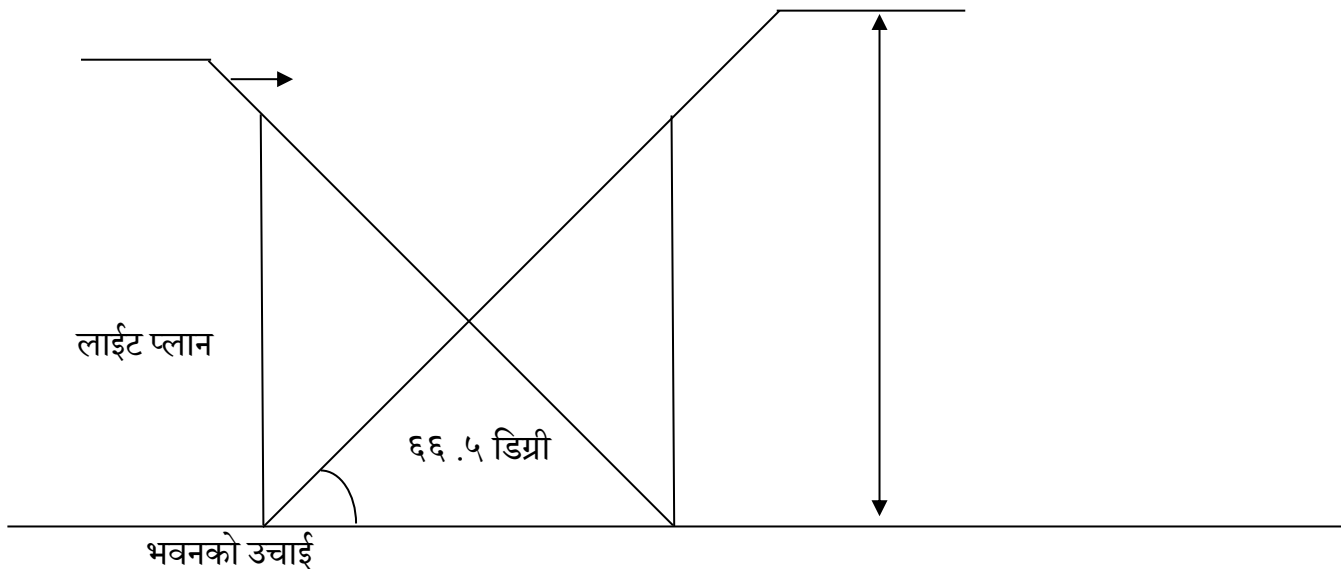
अनुसूची २

भवन सम्बन्धी मापदण्ड

(दफा २ को खण्ड (प) सँग सम्बन्धित)

काठमाण्डौ उपत्यका बाहिर निर्माण गरिने स्वास्थ्य संस्थाका हकमा मापदण्डमा उल्लेख गरिएका भए सोही अनुसार तथा नभएका हकमा देहायका मापदण्ड अनुसार कायम गरिनुपर्नेछ।

- अधिकतम ग्राउण्ड कभरेज -४ प्रतिशत ४० ८
- FAR (Floor Area Ratio) -२.५
- न्यूनतम पार्किङ स्थल -जम्मा जग्गाको २५ प्रतिशत
- भवनका सेटब्याक (Set Back) - कम्तिमा ३ मिटर भवनका चारैतिर
- लाईट प्लेन (Light Plane) - ६३.५ डिग्री

अनुसूची ३
पूर्वाधार स्वीकृतिको मनसाय पत्रका लागि निवेदनको ढाँचा
 (दफा ४ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

श्री.....
 ।

निम्नानुसार प्रस्तावित अस्पतालको सञ्चालन तथा पूर्वाधार स्वीकृतिको मनसाय पत्रका लागि देहाय अनुसार कागजात सहित निवेदन फाराम पेश गरेको छु/छौं

निवेदन फाराम:

प्रमुख प्रशासकीय कार्यकारी अधिकृत/सञ्चालन समितिका तर्फबाट

.....

१. अस्पतालको नाम:-..... शैया संख्या:-.....
२. साधारण सेवा/विशेषज्ञ सेवा वा अस्पताल के हो उल्लेख गर्ने:-.....
३. अस्पतालको ठेगाना (पत्राचार गर्ने ठेगाना):
 प्रदेश:-..... जिल्ला:-..... पालिका:-.....
 वडा नं.:-..... टोल:-..... ब्लक नं.:-..... टेलिफोन:
 मोबाइल:..... पो.ब.नं.:-..... ईमेल:.....
४. अस्पताल खोल्ने व्यक्तिहरु (५ प्रतिशतभन्दा बढी शेयर धारण गर्नेहरुको मात्र):
 नाम:.....
 ठेगाना:

नागरिकता नं.:..... नागरिकता जारी जिल्ला:.....
मोबाइल नं..... फोन नं..... ईमेल:.....

५. अस्पतालका लागि आवश्यक जग्गा र स्वामित्वका विवरण:

(क) जग्गाका कित्ता, क्षेत्रफल र स्वामित्वका प्रकार

(ख) लिजमा भए कबुलियतनामा पेश गर्ने

६. अस्पतालका वित्तीय स्रोत:

(क) निजी लगानी

(ख) बैंक कर्जा

(ग) सरकारी

(घ) अनुदान सहयोग

(ङ) गैरसरकारी संस्थाबाट कर्जा लिई सञ्चालन गर्ने भए सोको विवरण

(च) अन्य

वित्तीय लगानी (स्थिर पूँजी लागत) रु.

(क) भवन तथा जग्गाका लागि रु.

(ख) औजार उपकरणका लागि रु.

वित्तीय लगानी (चालु पूँजी लागत) रु.

रोजगार संख्या:-.....

अनुमानित आम्दानी रु.

अनुमानित मुनाफा: मासिक रु. त्रैमासिक रु.

वार्षिक रु.

७. देहायका विषयहरु समेत समावेश भएको व्यवसायिक कार्ययोजना

(क) स्वीकृत संस्थाबाट प्रदान गर्ने सेवाहरुको विवरण:

निदानात्मक सेवा	प्रतिकारात्मक सेवा	उपचारात्मक सेवा
एक्स-रे	खोप	प्रसूति तथा स्त्री रोग
अल्ट्रासाउण्ड	गर्भवती, सुत्केरी जाँच	जनरल मेडिसिन
इन्डोस्कोपी	परिवार नियोजन	जनरल सर्जिकल
ईसीजी, ट्रेडमिल	विशेषज्ञ सेवा: जस्तै प्रसूति सेवा, मृगौला रोग, स्नायु, आँखा, हाडजोर्नी,
प्रयोगशाला	मानसिक सेवा
.....
.....

(ख) संस्थामा प्रयोग हुन आवश्यक उपकरणहरुको विवरण (संलग्न गर्ने):

१.

२.
३.
४.

(ग) संस्थामा सेवा पुन्याउन आवश्यक जनशक्तिको विवरण (संलग्न गर्ने):

१. विशेषज्ञ:

नाम:.....

पद:.....

योग्यता:.....

काम गर्ने समय: पार्टटाइम/ फुलटाइम

२. प्राविधिक:

नाम:.....

पद:.....

योग्यता:.....

काम गर्ने समय: पार्टटाइम/ फुलटाइम

३. प्रशासनिक:

नाम:.....

पद:.....

योग्यता:.....

काम गर्ने समय: पार्टटाइम/ फुलटाइम

नोट:

- १) संस्थामा कार्य गर्ने प्राविधिक कर्चारीहरू सम्बन्धित परिषदमा दर्ता भएका हुनुपर्ने । सम्बन्धित परिषदको प्रमाणपत्र अनिवार्य रूपमा पेश गर्नुपर्नेछ ।
- २) कर्मचारीहरूको योग्यता प्रमाणित प्रतिलिपिका साथै कार्य मन्जुरीनामा समेत संलग्न हुनुपर्ने ।
- ३) सरकारी कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरू संलग्न हुने भएमा नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन २०५३ को दफा ५९ अनुसारको स्वीकृति पत्र अनिवार्य रूपमा संलग्न हुनुपर्ने ।
- ४) प्राविधिक कर्मचारीहरूले आफै कार्य गर्ने अन्य संस्थाहरूका समेत विवरण खुलाउने ।

अनुसूची ४

स्वास्थ्य संस्थाका स्थापना, सेवा विस्तार वा स्तरोन्नतिका लागि अनुमति माग गर्ने निवेदन फाराम
(दफा ५ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

१. संस्थाको नाम:-..... शैया संख्या:-.....
२. साधारण सेवा/विशेषज्ञ सेवा वा अस्पताल के हो उल्लेख गर्ने:-.....

३. संस्थाको ठेगाना (पत्राचार गर्ने ठेगाना):

प्रदेश:-..... जिल्ला:-.....
पालिका:-..... वडा नं:-.....टोल:-.....
ब्लक नं:-..... टेलिफोन:मोबाइल:.....पो.ब.नं:.....
ईमेल:.....

४. संस्था खोल्ने व्यक्तिहरु:

नाम:.....
ठेगाना:
नागरिकता नं:..... नागरिकता जारी जिल्ला:.....
मोबाइल नं..... फोन नं..... ईमेल:.....

५. संस्थाको वित्तीय स्रोत:

(क) निजी:-.....
(ख) शेयर कर्जा:-.....
(ग) सरकारी:.....
(घ) गैरसरकारी संस्थाबाट कार्जा लिई संचालन गर्ने भए सो उल्लेख गर्ने:.....

६. वित्तीय लगानी (लागत) रु.

(क) भवन तथा जग्गाका लागि रु.
(ख) औजार उपकरणका लागि रु.
(ग) जनशक्ति:-.....

७. अनुमानित आम्दानी रु.

आम्दानी स्वदेशी:-..... विदेशी:-.....
अचल सम्पत्तिको स्रोत:-.....
अनुमानित मुनाफा: मासिक रु. त्रैमासिक रु.
वार्षिक रु.

८. नर्सिङ्गहोम तथा निजी अस्पतालका वर्गीकरण अनुसार प्रदान गर्ने सेवाहरुको विवरण कुन-कुन सेवा पुर्याउनु पर्ने हो ? खुलाउने ।

निदानात्मक सेवा	प्रतिकारात्मक सेवा	उपचारात्मक सेवा	अन्य सेवा
एक्स-रे	खोप	प्रसूति तथा स्त्री रोग	एम.सि.एच क्लिनिक परिवार नियोजन
अल्ट्रासाउण्ड	आहार विहार	जनरल मेडिसिन	

प्याथोलोजी ल्याव		जनरल सर्जिकल	
	विशेषज्ञ सेवा: जस्तै प्रसूति सेवा, मृगौला रोग, स्नायु, आँखा, हाडजोर्नी, मानसिक सेवा	
	
.....	
.....	

९. संस्थामा प्रयोग हुने आवश्यक मुख्य उपकरणहरूको विवरण तथा स्रोत:

(क)

(ख)

(ग)

(घ)

(ङ)

(च)

(छ)

(ज)

१०. संस्थामा सेवा पुर्याउने कर्मचारीहरूको विवरण सम्बन्धित मापदण्ड अनुसार:

१. विशेषज्ञ:

नमा:.....

पद:.....

काम गर्ने समय: पार्टटाइम/ फुलटाइम

योग्यता:.....

२. प्राविधिक:

नमा:.....

पद:.....

काम गर्ने समय: पार्टटाइम/ फुलटाइम

योग्यता:.....

३. प्रशासनिक:

नमा:.....

पद:.....

काम गर्ने समय: पार्टटाइम/ फुलटाइम

योग्यता:.....

नोट:

१. सम्बन्धित सेवा अनुसार निर्धारित मापदण्डहरू र पुर्वधारहरू पूरा भए पश्चात मात्र सेवा संचालन गर्न पाईनेछ ।
२. उपर्युक्त बमोजिम के कति कर्मचारीहरूको संस्थामा संलग्न हुने हो, स्पष्ट उल्लेख हुनुपर्ने ।
३. सबै शुल्क विवरण विस्तृत रूपमा उल्लेख हुनुपर्ने ।
४. संस्थामा कार्य गर्ने प्राविधिक कर्मचारीहरू सम्बन्धित परिषदमा दर्ता भएको हुनुपर्ने, सम्बन्धित परिषदको प्रमाणपत्र अनिवार्य रूपमा पेश गर्नुपर्ने ।
५. कर्मचारीहरूको योग्यताको प्रमाणित प्रतिलिपिका साथै कार्य गर्ने मन्जुरीनामा समेत संलग्न हुनुपर्ने ।
६. सरकारी कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरू संलग्न हुने भएमा नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन २०५३ को दफा ५९ अनुसारको स्वीकृति पत्र अनिवार्य रूपमा संलग्न हुनुपर्ने ।
७. प्राविधिक कर्मचारीहरूले आफै कार्य गर्ने अन्य संस्थाहरूका समेत विवरण खुलाउने ।

नोट : स्वास्थ्य संस्था सञ्चालनका लागि निवेदन दिँदा संलग्न गर्नुपर्ने कागजातहरू

१. निवेदन
२. कम्पनी दर्ता/संस्था दर्ताको प्रमाणित प्रतिलिपि
३. संस्था/कम्पनीको विधान/प्रबन्ध पत्र, नियमावलीको प्रतिलिपि
४. स्थापना गर्न लागिएको ठाउँमा अस्पताल आवश्यक छ भन्ने सम्बन्धित वडाको सिफारिस पत्र
५. अस्पतालमा काम गर्ने जनशक्तिको सम्बन्धी विवरण
 - (क) व्यक्तिगत विवरण (बायोडाटा)
 - (ख) शैक्षिक योग्यता, तालिमका प्रमाणित प्रतिलिपि
 - (ग) प्राविधिक कर्मचारीहरूसँग सम्बन्धित काउन्सिलको दर्ता प्रमाण-पत्रको प्रतिलिपि
 - (घ) नागरिकता प्रमाण-पत्रको प्रतिलिपि
 - (ङ) जनशक्तिहरूको काम गर्ने समय (पार्टटाइम/फुल टाइम खुलाउनुपर्ने)
 - (च) मन्जुरीनामा/कबुलनामा
६. औजार उपकरणको विवरण तथा स्रोत
७. सम्पूर्ण सेवा शुल्क विवरण
८. भौतिक सामग्रीको विवरण
९. प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (IEE) वा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) स्वीकृतिको प्रतिलिपि
१०. अस्पतालको विस्तृत सर्वेक्षण सहितको प्रस्ताव

११. अस्पतालको आर्थिक नियमावली
१२. अस्पतालले लिने सेवा शुल्क विवरण र गरिब तथा असहायलाई छुट दिने नीति
१३. प्रदान गरिने सेवाको विवरण
१४. जग्गा/घरको स्वामित्व
१५. घर/कोठा बहालमा लिई सञ्चालन गर्ने भए घर बहाल सम्बन्धी पत्र र भवन स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन गर्न राष्ट्रिय मापदण्ड समितिले उपयुक्त छ भन्ने सम्बन्धी सिफारिस पत्र
१६. भवनका स्वीकृत नक्सा
१७. संस्थाको चल अचल सम्पत्ति विवरण तथा वित्तीय स्रोत
१८. संस्थाको कार्य योजना (Scheme)
१९. स्थायी लेखा दर्ता प्रमाण पत्र प्रतिलिपि
२०. कर चुक्ता प्रमाण पत्र (लागु हुने अवस्थामा मात्र)
२१. लेखापरीक्षण प्रतिवेदन (लागु हुने अवस्थामा मात्र)
२२. बिमाको बडापत्रको नमुना
२३. सम्बन्धित निकायबाट भवन सहित सम्बन्धी स्वीकृति पत्र
२४. रु. १० को हुलाक टिकट
२५. मूल्य अभिवृद्धि कर / आय कर मा दर्ता भएको प्रमाण पत्र
२६. भवन निर्माण सम्पन्न प्रमाण पत्र
२७. सम्बन्धित निकायबाट भवनका नक्सा डिजाइन र निर्माण राष्ट्रिय भवन संहिताको मापदण्ड बमोजिम भएको स्वीकृति पत्र

अनुसूची ५

स्वास्थ्य क्लिनिक/रेडियो इमेजिङ सेवा/पोलिक्लिनिक सञ्चालन अनुमति माग गर्ने निवेदन फाराम
(दफा ५ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

१. संस्थाको नाम:-..... शैया संख्या:-.....
२. संस्थाको ठेगाना (पत्राचार गर्ने ठेगाना):
 प्रदेश:-..... जिल्ला:-.....
 पालिका:-..... वडा नं.:-..... टोल:-.....
 ब्लक नं.:-..... टेलिफोन: मोबाइल:-..... पो.ब.नं.:-.....
 ईमेल:-.....
३. संस्था खोल्ने व्यक्तिहरू:
 नाम:-.....
 ठेगाना:
 नागरिकता नं.:-..... नागरिकता जारी जिल्ला:-.....

मोबाइल नं..... फोन नं..... ईमेल:.....

४. संस्थाको वित्तीय स्रोत:

(क) निजी लगानी	(ख) शेयरकर्जा	(ग) वैदेशिक
(घ) गैरसरकारी	(ङ) सामुदायिक	(च) अन्य

५. संस्थाको क्षमता तथा विस्तृत कार्य योजना:

सेवा प्रदान गर्ने क्षेत्रहरू

निदानात्मक सेवा	प्रतिकारात्मक सेवा	उपचारात्मक सेवा
एक्स-रे	खोप	प्रसूति तथा स्त्री रोग अल्ट्रासाउण्ड
इन्डोस्कोपी	गर्भवती, सुत्केरी जाँच	जनरल मेडिसिन
ईसीजी, ट्रेडमिल	परिवार नियोजन	जनरल सर्जिकल
प्रयोगशाला	विशेषज्ञ सेवा: जस्तै प्रसूति सेवा, मृगौला रोग, स्नायु, आँखा, हाडजोर्नी, मानसिक सेवा
अन्न सेवा फार्मसी
.....
.....

६. सेवा शुल्क (अलग र स्पष्टसंग) खुलाउने:

७. संस्थामा सेवा हुन आवश्यक उपकरणहरूको विवरण तथा स्रोत:

८. संस्थामा सेवा पुर्याउन जनशक्ति विवरण:

संख्या/योग्यता/अनुभव/पार्टटाईम/फुलटाईम अन्य सुविधा

सामान्य चिकित्सक:

विशेषज्ञ चिकित्सक:

अन्य प्रविधिक:

नोट:

- १) सम्बन्धित सेवा अनुसार निर्धारित मापण्डहरू र पुर्वाधारहरू पुरा भए पश्चात मात्र सेवा संचालन गर्न पाईनेछ ।
- २) उपर्युक्त बमोजिम के कति कर्मचारीहरूको संस्थामा संलग्न हुने हो स्पष्ट उल्लेख हुनुपर्ने ।
- ३) संस्थामा कार्य गर्ने कर्मचारीहरू सम्बन्धित परिषदमा दर्ता भएको हुनुपर्ने सम्बन्धित परिषदको प्रमाण पत्रहरू अनिवार्य रूपमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

अनुसूची ८

आकस्मिक सेवाका लागि चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मी विवरणको ढाँचा
(दफा १५ उपदफा (१) को बुँदा (थ) सँग सम्बन्धित)

मिति:-

क्र.सं	स्वास्थ्यकर्मीको नाम	पद	समय	कैफियत

आज्ञाले,
रेशम ओली
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत